

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΙΑΝ

1921 — 1961 — 1970

ΕΠΙΤΕΥΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΑΙ

Με τὸ παρὸν Α' τεύχος τοῦ 1961, τὸ « Ἀρχεῖον » εἰσέρχεται εἰς τὴν δεκαετηρίδα τῆς πενήτηκονταετίας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του. Καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ σκοποῦ, τῶν ἐπιδιώξεων, καθὼς καὶ τὰς ἀνασκοπήσεις καὶ προβλέψεις αὐτοῦ, κατὰ τὰς διαρρησάσας τέσσαρας δεκαετηρίδας, εὗρισκει ὁ ἀναγνώστης εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἀνατυπώσεις: Ἡ Ἀρχὴ — Μία Δεκαετία — Τὰ Εἰκοσάχρονα τοῦ « Ἀρχεῖου » — Μία τριακονταετία — Μία τεσσαρακονταετία —, εἰς τὰς κατωτέρω δὲ γραμμὰς ἐπιχειρεῖται νὰ δοθῇ μία συνοπτικὴ εἰκὼν, τῆς οὐσιαστικῆς καὶ θετικῆς συμβολῆς καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ « Ἀρχεῖου » εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομικὴν Ἐπιστήμην καὶ Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν, καθὼς καὶ εἰς τὴν καθόλου Κοινωνιολογικὴν παρ' ἡμῖν Πρόσδοον. Οὕτω θὰ ἐνεφανίζετο μία ἀνάγλυφος ἐπισκόπησις, τῆς διανυθείσης κοινωνιολογικῆς καὶ γνωσιολογικῆς ἐξελίξεως καὶ ἐν Ἑλλάδι εἰς τὰ σχετικὰ πεδία τοῦ τομέως τοῦ « Ἀρχεῖου », κατὰ τὴν μακρὰν αὐτὴν περίοδον, ἐν εἶδει ἀπολογιστικῆς λογαδοσίας.

Καὶ τὸ μὲν ἀπολογιστικὸν ἔργον δὲν εἶναι καὶ τόσον δυσεπιτευκτόν, ὅσον καὶ ἂν εἶναι δύσκολον εἰς τὴν ἀξιολόγησίν του, σί ἄλλοι μελλοντικὰ ὅμως προοπτικὰ δὲν εἶναι εὐχερεῖς, διότι « θεοὶ μὲν γὰρ μελλόντων αἰσθάνονται », οἱ δὲ ἄνθρωποι « ὀλίγα δυνάμενοι προορᾶν περὶ τοῦ μέλλοντος πολλά ἐπιχειροῦμεν πράττειν ». Ἐχομεν ὅμως ὑποχρέωσιν νὰ σκεφθῶμεν καὶ νὰ προγραμματισθῶμεν, ἔστω καὶ μὲ ὅ,τι τὸ παρελθὸν θὰ ἐδικαιολόγει ὡς καὶ εἰς τὸ μέλλον συμβησόμενον.

Μία Νέα Οἰκονομία ἀνεπήδησε ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, ἀπὸ τὴν ἀφύπνισιν καὶ τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν λαῶν, ἡ ὅποια βοηθημένη ἐξόχως καὶ ἀπὸ τὴν τεχνικὴν ἀνάπτυξιν, ἐδημιούργησεν εὐρυτέρους χώρους δράσεως, νέους μεγαλυτέρους συνασπισμοὺς διὰ οἰκονομικοὺς καὶ λόγους ἀσφαλείας, νέας μεθόδους ἐρεύνης καὶ ἀπασχολήσεως. Τὸ Κράτος φυσικῶς ἠσθάνθη καὶ αὐτὸ τὴν ἀνάγκην, νὰ τελειοποιήσῃ τὴν ὀργάνωσίν του διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πληθύν καὶ τὸ μέγεθος τῶν προβλημάτων ποῦ παρουσιάσθησαν εἰς τὰς ὀργανουμένας διαρκῶς κοινωνικὰς τάξεις. Πολλὰ ἔγιναν εἰς τὸ ἄμεσον παρελθὸν καὶ περισσώτερα ὀφείλουσαν νὰ συνεχισθοῦν εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον. Ἄν συλλάβωμεν τὸ νόημα τῆς ἐπιτελεσθείσης ἐξελίξεως¹ θὰ διαμορφώσωμεν πρόσοδον

1. Ἡ ἐξέλιξις διαφορίζεται ἀπὸ τὴν πρόσοδον, διότι εἰς τὴν ἐξέλιξιν δὲν ὑπάρχει συνειδήσις σκοπῶν. Ὡς πρὸς τὸν πολιτισμὸν ὁ ἐξωτερικὸς πολιτισμὸς (Zivilisation) βασιζέται ἐπὶ τοῦ πνεύματος εἰς τὴν τεχνικὴν καὶ λογικὴν ἐκδηλώσιν του. Ὁ ἐσωτερικὸς πολιτισμὸς (Kultur) βασιζέται ἐπὶ τῆς προσπάθειας τοῦ πνεύματος, ὅπως ὑπερπηδήσῃ τὰ ὅρια τῆς λογικῆς καὶ ἀναχθῇ εἰς τὴν μυστικὴν καὶ μεταφυσικὴν σφαῖραν τοῦ ἀπολύτου.

καὶ ἔτσι δὲν θὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ θὰ κινήθωμεν εἰς πλαίσια σύμφωρα πρὸς τὰ δεδομένα τοῦ τύπου καὶ τῆς ἐποχῆς μας.

Μακρὰ πείρα ἀποτυχιῶν καὶ συνήθως σκληρὰ μοῖρα τῶν πνευματικῶν πρωτοβουλιῶν, σφραγίζουσιν μὲ δυσσίωνον προοπτικὴν τὰς ἀπαρχὰς κάθε νέας ἐκδόσεως. Τὸ «Ἀρχεῖον» εἶχεν ὁμως τὴν τύχην νὰ ἀγωνισθῆ, νὰ ταλαιπωρηθῆ, νὰ ἀναλωθῆ, ἀλλὰ νὰ ἐμμεῖνη μὲ ὑπομονὴν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν προβληθέντα σκοπὸν καὶ νὰ κρατήσῃ τὴν λαμπάδα πυρσέουσιν, δι' ἧλων τῶν δυνατῶν εἰς χρησιμοποίησιν καὶ ἀξιολόγησιν ἀνθρωπίνων καὶ πνευματικῶν δυνάμεων. Οὕτως ἐπέζησε καὶ ἐφώτισε, μὲ ἀδιάπτωτον συνέχειαν, ἐξέλιξιν καὶ προσαρμογὴν, μίαν ἤδη πλήρη τεσσαρακονταετίαν, τὸ στερέωμα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, εἰς τε τὴν θεωρίαν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ τομέως τῆς οἰκονομικῆς καὶ καθόλου κοινωνιολογικῆς γνώσεως.

Τὸ «Ἀρχεῖον» μετελαμπάδευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς Ἀρχὰς καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀγγλικῆς Κλασσικῆς Οἰκονομικῆς Σχολῆς, ὡς αὐταὶ διεμορφώθησιν κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν Ἠθικο-ἱστορικὴν Οἰκονομικὴν Κατεύθυνσιν τοῦ ἀπὸ καθέδρας καὶ κρατικῆς Σοσιαλισμοῦ, ἀρχικῶς μὲν ἀπὸ τοὺς W. Roscher (1817-1894), B. Hildebrand (1812-1878) καὶ K. Knies (1821-1898), ἀρχομένου δὲ τοῦ αἰῶνός μας, ἀπὸ τοὺς G. Schmoller (1838-1917), A. Wagner (1835-1917) καὶ L. Brentano (1844-1931) καὶ βραδύτερον κατόπιν, ἀρμονικώτερον καὶ προσφορώτερον ἔτι πρὸς τὴν προχωροῦσαν κοινωνιολογικὴν ἐξέλιξιν, ἀπὸ τοὺς Werner Sombart (1863-1941) καὶ Max Weber (1864-1920).

Τὸν ἀρχικὸν τοιοῦτον γερμανικὸν προσανατολισμὸν ἐπηρέασε καὶ σὺν τῷ χρόνῳ συνετόνισεν, εἰς τὴν διαδικασίαν τῆς σχετικῆς πνευματικῆς ἀνεξίξεως, καὶ ἡ Ἀγγλοσαξονικὴ οἰκονομικὴ θεωρία, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἀπόχρωσιν τῆς ποσοτικοστατιστικῆς καταμετρήσεώς της, εἰς τὴν βαθυτέραν ἔρευναν τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ, ἐκ τῆς μεγάλης κρίσεως (1929-32) καὶ τῆς ὑφέσεως τῆς τετάρτης δεκαετηρίδος τοῦ αἰῶνός μας, ἀνακύψασα ἐπαναστατικὴ καὶ ἐκρηκτικὴ οἰκονομία τοῦ λόρδου John Maynard Keynes (1883-1946).

Τὴν ἐπακολουθήσασαν συμπλήρωσιν τῆς Νέας ταύτης Οἰκονομίας ὑπὸ τῶν Μετακεῦνσιανῶν οἰκονομολόγων, παρηκολούθησε καὶ ἐνεφάνισε τὸ «Ἀρχεῖον» μέχρι τῆς τωρινῆς διαμορφώσεως τῆς ἐπιστήμης μας, εἰς μίαν μαθηματικῶς¹-οἰκονομικῶς συλλαμβάνουσαν τὰ ἀξιώματα αὐτῆς καὶ ἐμπειρι-

¹ Ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν πολιτισμὸν, ὁ ὁποῖος μετρεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Κριτηρίου τῆς προόδου, ὁ ἐσωτερικὸς πολιτισμὸς δὲν γνωρίζει βαθμίδας ἐξελίξεως καὶ προόδου, διότι πᾶσα γησιὰ ἐκδηλώσεώς του ἀποτελεῖ ἀφ' ἑαυτῆς ἀπόλυτον τελειότητα (βλ. «Ἀρχεῖον» 1927, σελ. 181 καὶ 1931, σελ. 92).

1. Εἰς τὸν Πρόλογον τοῦ ἔργου τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συγγραφέων Πληθεῖδη Κ. — Μεταξῆ Β. : Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Μαθηματικὴν Οἰκονομικὴν Ἀνάλυσιν, 1956, ἀναφέρεται ὅτι οὗτοι παρωρμήθησαν εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ ἔργου τῶν τούτου, ἀπὸ ὑπόδειξιν τοῦ «Ἀρχεῖου» περὶ τονώσεως καὶ παρ' ἡμῖν τῶν ἀναγκαίων μαθηματικῶν εἰς τὴν διδασκα-

κῶς κατόπιν προσπαθοῦσαν νὰ τὰ ἐπαληθεύσῃ θεωρίαν τῶν ὑποδειγμάτων (Modelltheorie). Αὕτη χρησιμοποιεῖ εὐρέως πρὸς τοῦτο τὸν Γραμμικὸν Οἰκονομικὸν Προγραμματισμὸν, τὴν Κανονιστικὴν Λειτουργικὴν Οἰκονομικὴν Ἀνάλυσιν αὐτὴν, ὡς ἀπεκλήθη¹.

Τὸ «Ἀρχεῖον» εἰσήγαγε τὴν κριτικὴν ἀξιολόγησιν καὶ ἀνάλυσιν διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ σκέψεως παρ' ἡμῖν. δι' ἣ καὶ ἀνέφερον εἰς τὸν πρόλογον τοῦ Α' τεύχους τοῦ 1921 : «σπουδαίαν δὲ σημασίαν θ' ἀποδώσω, εἰς τὴν καθαρὰν, ἀπρόσωπον καὶ ἀδέκαστον ἐπιστημονικὴν «Κριτικὴν», διὰ τῆς ὁποίας, ἰδιαζόντως προάγεται ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα» (βλ. σελ. 9 τοῦ παρόντος). Ἡ Κριτικὴ αὕτη καλλιεργεῖται σήμερον ὑπὸ πάντων τῶν ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν, τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς των.

Τὸ «Ἀρχεῖον» ἐπρόσεξε περαιτέρω ἀνάκαθεν ἐμφαντικῶς, τὴν ἐκκωνομιολόγησιν τῆς Οἰκονομικῆς καὶ Νομικῆς ἀκόμῃ Ἐπιστήμης, ἀρχικῶς μὲν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου Κοινωνιολόγου Gustav v. Schmoller, εἶτα δὲ τοῦ παραπλησίου τῶν Ἀμερικανῶν (Thornstein Veblen) θεσμολόγων, δι' ἣ καὶ εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τῆς πρώτης εἰκοσαετίας ἐγράφοντο : Τὴν καλλιέργειαν τέλος τῆς γενικῆς, καὶ ἰδιαίτερος τῆς νομικῆς κοινωνιολογίας, ἦν τόσον ἐπρόσεξε τὸ «Ἀρχεῖον», ὅα συνεχίσῃ συντόμως καὶ εἰς τὸ μέλλον, διὰ νὰ καταδείξῃ, ὅσον τὸ δυνατόν, εἰς εὐρύτερους κύκλους καὶ περισσύτερον τὸ πλάτος καὶ τὴν συνεξάρτησιν ὄλων τῶν κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων, ἰδιαίτερος δὲ ὅα συντελέσῃ εἰς τὴν ἐμβάθυνσιν τῶν νομικῶν ἀπόψεων καὶ πολυετήσῃ γενικῶς τὴν δικαιοκίχην ὀρολατρείαν καὶ τυπολατρείαν («Ἀρχεῖον 1920, σελ. VIII).

λίαν τῆς Οἰκονομικῆς (βλ. αὐτὴν εἰς σελ. 23 τοῦ παρόντος), τὴν ὁποίαν μάλιστα καὶ ἐπὶ λέξει μεταφέρουν. Αὐτόθι δηλαδὴ, ἐγίνετο λόγος περὶ τῶν σκέψεων τοῦ Keynes διὰ τὴν ἐπιστήμην μας ὅτι : «Ἡ σπουδὴ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας φαίνεται νὰ μὴ ἀπατηθῆ οἰαδῆποτε ἰδιαίτερα χαρίσματα ἀσυνήθως ὑψηλῆς τάξεως. Μήπως δὲν εἶναι αὕτη, πνευματικῶς ἐξεταζομένη, ἓνα πολὺ ἀπλοῦν ἀντικείμενον, συγγραφομένη με τοὺς ὑψηλότερους κλάδους τῆς Φιλοσοφίας ἢ τῆς καθαρᾶς Ἐπιστήμης ; Ἀπλοῦν ἀντικείμενον εἰς τὸ ὅποιον πολὺ ὀλίγοι ἐπιτελοῦν ἐξαιρέτον τι ! Τὸ παράδοξον ἐξηγεῖται ἴσως διὰ τοῦτου, ὅτι ὁ Magister Οἰκονομολόγος πρέπει νὰ κατέχῃ ἓνα σπάνιον συνδυασμὸν χαρισμάτων. Ὅφειλε νὰ εἶναι Μαθηματικὸς, Ἱστορικὸς πολιτικὸς, φιλόσοφος — μέχρι βαθμοῦ τινας, πρέπει νὰ ἐνοῆ σύμβολα καὶ νὰ ἐμιλῇ εἰς λέξεις. Ὅφειλε νὰ ἀναμετᾷ τὸ Ἰδιαιτέρον εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ Γενικοῦ καὶ νὰ θίγῃ τὸ Ἀφηρημένον καὶ συγκεκριμένον εἰς τὴν αὐτὴν διανοητικὴν πτῆσιν. Ὅφειλε νὰ σπουδάζῃ τὸ παρὸν, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ παρελθόντος, διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ Μέλλοντος. Κανένα τμήμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἢ τῶν διαρρυθμίσεων αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ εἶναι τελειῶς ἔξω τῶν ἐρευνῶν του. Ὅφειλε νὰ κατατείνῃ πρὸς τὸν σκοπὸν του καὶ νὰ εἶναι σπινάμα ἀδιάφορος τὸσον φυγικόςμος καὶ ἀδέκαστος, ὅσον ἓνας πολιτικός». Ὑπεδεικνύετο δὲ κατόπιν ὁ μαθηματικὸς προσανατολισμὸς μας εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Οἰκονομικῆς, ἐάν ἠθέλαμεν «νὰ μὴ παραμεῖναι καθυστερημένοι εἰς μίαν ἐπιστημονικὴν οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν».

3. Ἄνδρ. Γ. Παπανδρέου : Ἡ πορεία τῆς Οἰκονομικῆς Σκέψεως. «Σπουδαίον, ΙΑ' (1960/61), σελ. 3-8.

Εἰς τοῦτο ἐβοηθήθη ἐξόχως ὑπὸ χορείας ἐκλεκτῶν κοινωνιολόγων Ἑλλήνων καὶ ἀλλοδαπῶν, οἱ ὅποιοι φιλοφρόνως παρέσχον τὴν συνεργασίαν των ἀπὸ τοῦ Α' ἡδ., τεύχους τοῦ «Ἀρχείου» μέχρι καὶ τῆς σήμερον (Α. Ἐλευθερόπουλος).

Εἰς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τὸ «Ἀρχεῖον» συνεχρονίσθη μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τὸ ὅποιον καὶ ἐτόνωσε, εἰς τὴν συσχέτισίν του πρὸς τὴν ἑλληνικὴν πραγματικότητα. Ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ Ἀγροτικοῦ Σοσιαλισμοῦ «διὰ τὴν Γῆν εἰς τοὺς καλλιεργητάς της», πρὸς τὸν ὅποιον σκοπὸν ἠγωνίζετο καὶ ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Παπαναστασίου. Πράγματι δὲ κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν (1921-1930) τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἀρχείου», ἐπραγματοποιήθη ἡ λύσις τοῦ Ἀγροτικοῦ ζητήματος τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὅποιον τὴν ἐταλαιπώρει ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας της. Διὰ τῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ μεγίστου μέρους τῶν «τσιφλικίων», ἀποκατεστάθησαν ὄχι μόνον οἱ γηγενεῖς ἄκληροι, ἀλλὰ καὶ μέρος τῶν Μικρασιατικῶν καὶ λοιπῶν προσφύγων τοῦ 1922. Παραλλήλως ἠνδρουτο καὶ τὸ μεγαλειῶδες συνεταιριστικὸν κίνημα εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καὶ τὸ πρῶτον λίκνον αὐτοῦ εἰς τὴν νεωτέραν ἐποχὴν καὶ τὴν ὁποίαν κίνησιν καθιέρθυσον δραστηρίως τὸ νέον τότε Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας (Σ. Ἰασεμίδης) καὶ ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα (Α. Κορυζῆς). Τὴν κίνησιν ταύτην ἐτόνωσεν ἐπιστημονικῶς καὶ καθωδήγησε πρὸς τὰς ὑγιεῖς βασικὰς κατευθυντηρίου Ἀρχάς της τὸ «Ἀρχεῖον», δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του.

Μετὰ τὴν βασικὴν ρύθμισιν τῶν θεμελιωδῶν τούτων προβλημάτων, τὸ «Ἀρχεῖον» διεκέρυξεν ἀγωνιωδῶς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀπαρχὴ τῶν ὁποίων εἶχε γίνεαι καλαιότερον διὰ τοῦ νόμου 551/1914 (Ἄνδρ. Μιχαλακόπουλος). Διὰ τὸ ζήτημα τῶν Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων ἔπεσε καὶ ἡ βραχυχρόνιος κυβέρνησις τοῦ Α. Παπαναστασίου (1932), εἰς τὴν ὁποίαν μετεῖχε καὶ ὁ ἐκδότης τοῦ «Ἀρχείου». Οὕτω βαθμηδὸν διεμορφώθησαν διὰ ἐπιμόνων καὶ σκληρῶν ἀγώνων, τὰ σήμερον ὥσει αὐτονόητα θεωρούμενα ἐπιτεύγματα, καθόσον ἀφορᾷ εἰς τὰ δικαίωματα τῶν ἐργαζομένων τάξεων, Ἀγροτικῶν καὶ Ἐργατικῶν, ἀπὸ τῶν θεμελιωδῶν ἀνωτέρω : Ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων, μέχρι τοῦ Ὀκταώρου τῆς Οὐασιγκτῶνος, τῶν περὶ Ἐργασίας διατάξεων τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927, τῶν συλλογικῶν Συμβάσεων Ἐργασίας, τῆς περὶ Ἐργατικῆς Ἐστίας καὶ λοιπῆς προστατευτικῆς καθόλου νομοθεσίας τῆς Χώρας, ὥστε νὰ ἐμφανίζεται ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν πίνακα τῶν Conventions Internationales du Travail (1 Ἰανουαρ. 1961) ὡς συμμετέχουσα εἰς τρεῖς δεκάδας διεθνῶν συμβάσεων¹.

1. Τὸ 1919/1920 ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ εἰς διεσκευασμένην μετάφρασιν τὸ δίτομον ἔργον τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου καὶ προέδρου τοῦ περιωνύμου ἱστορικοῦ Σωματείου ἐν Γερμανίᾳ «Verein für Sozialpolitik» Ἐρρίκου Herkner (1863-1932) : Τὸ Ἐργατικὸν Ζήτημα, Α' 1919 (σελ. XXIV καὶ 352 «Ἐργατικὸν Ζήτημα καὶ Κοινωνικὴ Μεταρρύθμισις» καὶ Β' 1920 (σελ. 400) «Κοινωνικαὶ θεωρίαι καὶ Κόμματα». Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο προσετέθησαν καὶ κεφάλαια περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σχέσεων («Ἡ Ἑλληνικὴ

Τὴν Νέαν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν τῆς Κεϋνσιανῆς διδασκαλίας ἠσπάσθη τὸ «Ἀρχεῖον» ἀπὸ τὴν βασικὴν διακήρυξιν τοῦ Keynes: The end of Laissez-Faire 1928, τὴν ὁποίαν καὶ εὐρύτατα ἐκυκλοφόρησεν¹, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὄνομα τοῦ Keynes δὲν εἶχε τὴν αἴγλην καὶ κατόπιν τὸν θρῦλλον τῆς ἐκδόσεως τῆς «Γενικῆς Θεωρίας» του (1936). Τὴν ἐπακολουθήσασαν δὲ κατόπιν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, ἐτόνωσεν ἐντονώτατα μὲ μελέτας ἐπιφανῶν κοινωνιολόγων διανοητῶν, ὥστε τὰ ζητήματα: τῆς ὀρθολογιστικῆς κινήσεως καὶ ὀργανώσεως, ὁ Ταϊλιорισμὸς καὶ ὁ Φορδισμὸς, τὸ διάγραμμα Gant κλπ., τὰ γεωπολιτικὰ σύμφορα, αἱ σχέσεις Καπιταλισμοῦ-Σοσιαλισμοῦ, ἡ σύγχρονος θέσις τῆς νομισματικῆς πολιτικῆς, τὰ τῶν Ἐξαγωγῶν τὰ τῆς δημοσίας ἐπιχειρήσεως (Σ.Ε.Κ.), τὸ Ἑλληνικὸν πρόβλημα τοῦ Καπνοῦ, ὁ ρόλος τοῦ τρίτου κοινωνικοῦ μετόχου — τοῦ καταναλωτοῦ — ἡ δυναμικὴ τῆς ἀγορᾶς, ὁ προγραμματισμὸς (Τὸ πενταετὲς πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας 1960-1964), οἱ φορεῖς τῆς ἀναπτύξεως καὶ ἡ ὑπανάπτυξις, ἡ Εὐρωπαϊκὴ ὀλοκλήρωσις καὶ πολλαὶ ἄλλαι «Πολιτικαί», — νὰ ἐρευνηθῶν με τὸ πνεῦμα τῆς θετικῆς Κοινωνικῆς Ἐπιστήμης, ἐν συσχετίσει πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν καὶ νὰ καταστοῦν τὰ ἐνδιαφέροντα ζητήματα τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς διανοήσεως, νὰ γίνονιν «νομοθεσία» τοῦ Κράτους καὶ ἀπόκτημα διαρκῆς τῆς ἐσαεὶ προωθουμένης ἐλληνικῆς πνευματικῆς ἀνελιξεως. Τέλος τὸ «Ἀρχεῖον» ἐπεδίωξε νὰ ἀναγνωρισθῶν ἡ Ἐπιστήμη τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἱεροῦ καθημερινοῦ μόχθου του, ὡς ἡ κορωνὴ τῶν Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν, μὲ ὅλα τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς λυτρωτικῆς Δημιουργικῆς Ἐντελείας.

Τὸ «Ἀρχεῖον» ἐδημοσίευσε πληθῶν μελετῶν ἐπιφανῶν ἀλλοδαπῶν ἐπιστημόνων, εἰς τὰς γλώσσας των, εἴτε καὶ ἐν μεταφράσει, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τῆς ξένης διανοήσεως εἰς τὴν χώραν μας καὶ διὰ νὰ προβάλλῃ καὶ αὐτὴν, ὅχι μόνον διὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, ἀλλὰ καὶ τῆ βοήθεια καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν τούτων, εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ «Ἀρχεῖον» διεμορφώθη οὕτω καὶ εἰς μίαν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνιολογικῆς Σκέψεως καὶ Γραμματείας κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα. Τοῦτο ἠγωνίσθη μὲ ἄλλους λόγους, ἀλλὰ μὲ τὸ αὐτὸ νόημα καὶ συνέλαβε μὲ τὴν αὐτὴν σημερινὴν προσπάθειαν, πρὸ μιᾶς καὶ πλέον γενεᾶς, τὴν νῦν ἐν ἀκμῇ

ἐργατικὴ προστατευτικὴ καὶ ἀσφαλιστικὴ Νομοθεσία», σελ. 259-299, «ἡ Συνεταιριστικὴ Κίνησις ἐν Ἑλλάδι», σελ. 315-321, «ἡ ἐν Ἑλλάδι Κοινωνικὴ Ἐξέλιξις», σελ. Β' 314-345 κλπ.). Τὸ ἔργον τοῦτο καθωδήγησε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπιστημονικῶς, μὲ ἰσορροπημένην διεθνή οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ σύγκρισιν, ὅλα τὰ ζητήματα τὰ φερόμενα σήμερον ὑπὸ τὸν νέον τίτλον «Ἀνθρώπιναι Σχέσεις» (Humans relations) καὶ ἰδίως τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Ἐργατικὴν προστατευτικὴν νομοθεσίαν, τὰς Κοινωνικὰς Ἀσφαλίσεις, τὸ Δίκαιον τῆς Ἐργασίας (Συλλογικαὶ Συμβάσεις Ἐργασίας, Καταγγελλία συμβάσεως Ἐργασίας, Ἀκεργίαι καὶ Ἀνταπεργίαι κλπ.).

1. Τὸ τέλος τοῦ Laissez-faire. Ἰδίαι πρὸς συνόρασιν τῆς ἰδιωτικῆς καὶ κοινωνικῆς οἰκονομίας (μετάφρ. Δ. Καλιτσουδάκη, Ἀθήναι 1928, «Ἀρχεῖον» 1928, σελ. 235). (Ὁμιλία τοῦ Keynes εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου).

ρεαλιστικὴν «Οἰκονομικὴν τῆς Εὐημερίας» καὶ μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τῶν ἄλλων κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, προσεπάθησε νὰ κατανοήσῃ τὰς ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς¹ ἐπιδράσεις ἐκ τῶν συγκρούσεων, αἱ ὁποῖαι ἀνακύπτουν κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ Οἰκονομικοῦ *perpetuum mobile* καὶ οὕτως ὀδηγηθῆ ὑπὸ τὴν Ἀριστοτελικὴν ρῆσιν : «πόλις . . . γινομένη μὲν οὖν τοῦ ζῆν ἐνεκεν οὐσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν».

Ὡς συμπέρασμα καθολικὸν θὰ δύνατο νὰ λεχθῆ τοῦτο : Εἰς τὴν πρωτοφανῆ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀνθρωπότητος ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπιστημῶν, τὸ «Ἀρχεῖον» ἐπεδίωξε καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἀξίας τοῦ Ἀνθρώπου ὡς τοιούτου, τὸν Ἐξανθρωπισμὸν καθόλου αὐτοῦ, σύμφωνα μὲ τὴν Καντιανὴν Κατηγορικὴν Ἀρχήν, ὅπως ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε χρησιμοποιοῖται ὡς ἀπλοῦν μόνον μέσον διὰ τοὺς σκοποὺς ἑνὸς ἄλλου : «Πράττε οὕτω, ὥστε νὰ χρησιμοποιοῖς τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τε τὸ ἴδιον πρόσωπον, καθὼς καὶ εἰς τὸ πρόσωπον παντὸς ἄλλου, οὐδέποτε μόνον ὡς μέσον, πάντοτε δὲ καὶ ὡς σκοπὸν»². Εἶθε νὰ κατανοηθῆ ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἡ συμβολὴ τοῦ «Ἀρχείου» ἀπὸ πάντας τοὺς ἐπερχομένους, «ὅσοι βουλήσονται τῶν τε γεινομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὐθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοιούτων καὶ παραπλησίων ἔσεσθαι ὠφέλημα κρῖνειν αὐτὰ ἀρκούντως ἔξει» (Θουκυδίδου I, 22).

Τὸ ὑπολειπόμενον εἰς τὸ «Ἀρχεῖον»³, τὸ ὁποῖον καὶ ἀποτελεῖ τὸν μύχιον πόνον αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἰσοῦψις διάδοχος συνέχεια, τῆς παρὰ πάντων κρινομένης ὡς γονίμου συμβολῆς ταύτης τοῦ «Ἀρχείου».

1. Ἡ σημερινὴ «Μοδελοποιήσις» καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι ἐνηρμονισμένη ἐπιτυχῶς μὲ τὴν πραγματικότητα, συμπιέζει ἓνα κόσμον ψυχολογικὸν πολὺπλευρον γεγονότων, ἐξαπλήσεων, ἐπιδράσεων εἰς ἓνα ἄψυχον εἰκονικὸν μαθηματικὸν ἢ γεωμετρικὸν σχῆμα. Τοῦτο δὲν δύναται νὰ συμπεριλάβῃ πραγματικὰ καὶ μὴ ποσοτικούς παράγοντας, ψυχολογικὰ καὶ κοινοτικὰ ἐπιρροὰς, ποὺ εἶναι τόσον ἀποφασιστικαὶ εἰς τὴν πορείαν τῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητος. Τὸ «Οἰκονομεῖν» εἶναι κατὰ τελευταῖον λόγον καρπὸς πνευματικῆς διαδικασίας, ἀντικατοπτριζομένης εἰς ὄλικα δεδομένα καὶ καταστάσεις. Βλ. ἐιδικῶς τὰς σχετικὰς ἀπόψεις τοῦ Καθ. Β. Ischbodin εἰς τὸν «Οἰκονομικὸν Ταχυδρόμον» 348 (15-12-1960), πιστεύοντος ὅτι αἱ βαθύτεραι αἰτίαι τῶν σημερινῶν μαθηματικῶν τάσεων εἰς τὰς πνευματικὰς ἐπιστήμας ἀνάγονται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σφαῖραν.

2. Τὴν ρῆσιν ταύτην ἀκριβῶς τοῦ Καντίου ἀναγράφει καὶ ὁ πρόλογος τοῦ ἐν ἔτει 1919 ἐκδοθέντος ὑπ' ἐμοῦ, ἐν μεταφράσει, συνοπτικοῦ φυλλαδίου περὶ τῆς Κοινωνιολογίας τοῦ Emile Durkheim.

3. Τὸ «Ἀρχεῖον», ἐχρησίμωσεν εἰς τὰς ἀρχὰς του καὶ ὡς ὄργανον δημοσιεύσεων τῶν ἀνακοινώσεων καὶ συζήτησεων εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Παπανικολάου ἐμπνευμένων Ἑταιρείαν τῶν Κοινωνικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, εἰς τὴν ὁποίαν συνεζητήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅλα τὰ φλέγοντα οἰκονομικὰ ζητήματα τῆς Χώρας (βλ. τὰ πρακτικὰ ταῦτα εἰς τοὺς τόμους 1927, 1928 κλπ.) ἐπιστημονικῶς καὶ ἀπροκαλήπτως καὶ ἡ ὁποία παρωμοιάσθη μὲ τὸν εὐχορὸν τῶν ἀρχαίων τραγωδιῶν ἀγωνιζόμενον διὰ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ καλόν. Τὸ «Ἀρχεῖον» δημοσιεῖ καὶ σήμερον ὅλας τὰς ἀνακοινώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν (βλ. καὶ τὰ ἀνάτυπα Ἑταιρείας) 1957/58, 1958/59, 1959/60, Ἀθήναι Βιβλιοπωλεῖον Ἑστίας.

Ἀθήναι, Μάρτιος 1961